

NOSALTRES, ELS GRALLERS

Nosaltres, els grallers

Collecció Escola de Grallers de Sitges

Edició a cura de:

Blai Fontanals i Argenter

Amb recerques de:

Xavier Bayer i Gonzàlez

Vilafranca del Penedès, la Llacuna, Santa Maria de Miralles

Joan Cuscó i Clarasó

Vilafranca

Xavier Orriols i Sendra

Vilanova i la Geltrú

AMALGAMA EDICIONS®

Ref: AM03036

Primera edició, Agost de 1996

© Blai Fontanals i Argenter, 1996

© Escola de grallers de Sitges, 1996

Segona edició, novembre de 2010

© Blai Fontanals i Argenter, 1996

© AMALGAMA EDICIONS, 2010

© de la fotografia de la coberta, Arxiu Pere Català i Roca

Amb la col·laboració del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana
de la Generalitat de Catalunya

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

Disseny de la coberta: Estudi Claris

Fotocomposició: Signes, disseny i comunicació, s. l.

Imprès a Gráficas Rey, SL

Dipòsit legal: B-XXXXXX

ISBN: 978-84-89988-63-7

Edita: AMALGAMA EDICIONS (amb llicència de TRITÓ Edicions, S.L.)

C/ Enamorats, 35-37, 08013 Barcelona

Tel.: (34) 93 342 61 75 - Fax: (34) 93 302 26 70

info@trito.es - www.trito.es

Tots els drets són reservats per a tots els països. Aquesta publicació no pot ser, ni totalment ni en part, reproduïda, emmagatzemada o transmesa per cap tipus de sistema, tant si és mecànic com químic, òptic, de gravació, electrònic, magnètic o bé per fotocòpia, sense la prèvia autorització per escrit de l'editorial.

Índex

Pròleg	7
Justificació	9
Els antecedents	11
La primera època documentada	23
L'època esplendorosa	27
La decadència	39
La supervivència	41
La renaixença	43
Característiques de l'instrument	47
Els constructors	49
L'artesanat de la construcció de les inxes	59
El món del sonador de gralla	61
Les músiques	65
Els compositors	77
Els primers enregistraments discogràfics	83
Índex onomàstic de grallers per ordre alfabètic	85
Relació de grallers ordenada per comarques i pobles	97
Índex onomàstic de colles	231
Relació de les colles estables de grallers, ordenades per comarques, pobles i antiguitat	235
Acomiadament	377
El nostre agraïment	379
Apèndix I. Relació de bibliografia temàtica i enregistraments discogràfics	381
Apèndix 2. Relació de sortides de la colla dels Capblancs (des de 1923 a 1941)	413
Fonts consultades i bibliografia	423

Pròleg

La màgia de la música tradicional s'explica en certa manera perquè tant o més important que el propi discurs musical ho és el context que el genera, i per damunt de tot la funció que aquest tipus de música realitza dins de la comunitat que l'ha produït i perpetuat.

Per això en la música tradicional la percepció immediata es barreja amb els sentiments i, més enllà de l'apreciació puntual, hi és present la memòria particular i col·lectiva. Per tant es propaga en el temps, superant les manifestacions diverses de la moda efímera en expressions que reflecteixen les formes de vida –i la manera d'entendre-la– d'un poble. Així l'anomenem també música popular, i per això, transcendint el temps i la gent, segles i generacions, hom s'hi reconeix i s'hi identifica.

Aquest enunciat ens ve com anell al dit quan ens referim al món de la gralla i als seus protagonistes. La quantitat d'informació que ens ha arribat dels temps passats, amb el testimoni tant de la cultura material –els instruments de morfologia i materials diversos, les inxes i els accessoris– com el llegat espiritual –la tradició oral, les tonades, els estils, les tècniques, les aplicacions, la consuetud i les facècies d'una gent inefable i singular– ens assenyalen un univers riquíssim del qual poca cosa sabem i que va més enllà d'uns llocs comuns, una i altra vegada repetits. La pròpia vivència al costat dels vells grallers ens va deixar entreveure el besllum d'un paradís perdut per sempre. Tanmateix, la realitat immediata, nova i sense precedent, és prou rica, apassionant i plena de possibilitats que mereix ésser estudiada per si sola.

És en aquest context que cal donar la benvinguda a aquelles aportacions que ens permeten saber d'on venim i per tant on anem, o si més no on caldria anar. Tot i més quan l'interès per determinades formes de cultura –les cultures populars desplegades lluny dels cercles erudits– ha estat condicionat per la precarietat de les pròpies institucions a causa de les adverses situacions sociopolítiques del nostre país en els darrers segles pel que fa al manteniment de la pròpia identitat. Per això la salvaguarda de molta part d'aquest patrimoni ha estat –i està encara– a mans d'estudiosos més o menys anònims que han treballat fora dels cercles oficials i universitaris, refiant solament del propi esforç i sense prodigar-se.

En aquest sentit ha estat la recerca que durant molts anys han realitzat Blai Fontanals i l'Escola de Grallers de Sitges, de forma constant i obstinada, aplegant dades, moltes de les quals actualment ja seria impossible de recollir perquè han anat desapareixent molts dels informadors que les varen transmetre, a les quals cal afegir les investigacions aportades per altres col·laboradors, entre els quals tinc l'honor de comptar-me.

Aquest treball, tal com el seu enunciat indica, no ha estat fet per l'estudiós pragmàtic que certifica –amb més o menys rigor– l'objecte del seu estudi, sinó pel practicant apassionat que descriu des de dins la important manifestació de cultura popular que és el món de la gralla, recollint tot allò que

pot tenir interès, amb el ben entès que el tema no és tancat, fins que una investigació d'aquesta mena es converteix en un cistell de cireres en el qual com més se'n treuen més se n'arrosseguen i ve un moment en què cal publicar tot allò recollit sense més demora. En tot cas la seva extensió, la intenció d'abastar la globalitat, la quantitat i la qualitat de dades inèdites que s'hi donen, el volum de les il·lustracions, així com la relació biografiada de grallers i colles converteixen aquest volum en una aportació sense precedents que enriqueix la dispersa bibliografia sobre el tema, alhora que constitueix un manual imprescindible per al coneixement d'aquesta institució de la música popular i tradicional catalana com són les gralles i els grallers.

Xavier Orriols i Sendra

Justificació

Sovint en la història del nostre país hi ha petites coses importants que no han estat mai prou ponderades; el petit món dels grallers n'és una. Aquest llibre, *Nosaltres, els grallers*, pretén que el buit ocasionat per la indiferència no sigui tan vastíssim. No és, per tant –ni ho pretenem–, un llibre definitiu. És una primera pedra seriosa per a la recuperació d'una part important de la història del nostre poble que desitjaríem que no quedés en una iniciativa romàntica.

Volem deixar clar, des d'aquest segon paràgraf, que quan fem genèricament l'expressió «grallers», el mot inclou intrínsecament els timbalers, ja que entenem que la més senzilla tonada de gralla, sense el compassat rítmic del tabal, és d'un aire de marriment que fa pena. El timbal és, doncs, per a la gralla, el germà gran que li infon seguretat i li marca sempre la pauta, en aquest cas la pauta musical.

Trescant amb il·lusió, en qualsevol època de l'any, pels diferents llogarrets del Penedès o del Camp de Tarragona –bressol principal del fet graller–, ens ha resultat senzill d'identificar-nos amb el tarannà dels vells grallers: gent honrada, d'esperit franc, que ben sovint ho abandonaren tot per anar per aquests mons de Déu, per a dur el fet sempre encantador de la festa. Un campanar, un carro vell, una euga esprimatxada, un camp abassegat per la calitja o un tortuós carreró d'un poblet perdut en qualsevol indret del nostre petit país, ens pot servir la mar de bé per a ambientar-nos i endinsar-nos en aquest món tan suggestiu que és la nostra música popular.

Aquest llibre, com els bons vins, va gestar-se pacientment durant més de deu anys, i ara en aquesta segona edició, cal sumar-hi quinze anys més. Però tot i que aquest pugui semblar un període important, realment no ho és gens perquè encara en calen molts més per a fer una feina ben feta. Per això, en el futur, cal que sorgeixin arreu estudiosos del tema que, sense afanys de protagonisme i amb uns estudis més concrets, donin a aquesta història les dimensions pròpies que li pertoen.

El càlid frec que hem aconseguit amb els nombrosos testimonis vius que hem entrevistat, les llargues tertúlies, els diferents comportaments de les persones que inexorablement ens han demostrat la seva hospitalitat, més o menys generosa, han forjat bona part d'aquest llibre. A tots els donem les gràcies, ja que sense la seva aportació aquest treball hauria quedat més incomplet del que ara és. Per a nosaltres, tot plegat ha estat una experiència extraordinària i podem afegir que enriquidora i irrepetible.

Finalment, *Nosaltres, els grallers*, vol ésser el nostre senzill homenatge per a tots aquells –si se'ns permet l'expressió– companys d'ofici que ens precediren conreant aquesta cosa tan nostra que és tocar la gralla amb dignitat.

Blai Fontanals i Argenter

